

**Олександр
ПІРОШНИЧЕНКО**

Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Невідомі глухівські будівлі архітектора Олександра Гросса

У другій половині XIX ст. Глухівський повіт накрила хвиля архітектурного будівництва: старі дерев'яні храми замінювалися кам'яними, кам'яні розширювалися в об'ємі, закладалися нові маєтки, сквери і парки, з'являлися великі об'єкти цивільного призначення. Саме в цей період у Глухові працював талановитий архітектор Олександр Іванович Гросс. Ми вже неодноразово зверталися до його спадщини, але кожна нова архівна розвідка відкриває для нас невідомі сторінки творчості Олександра Івановича.

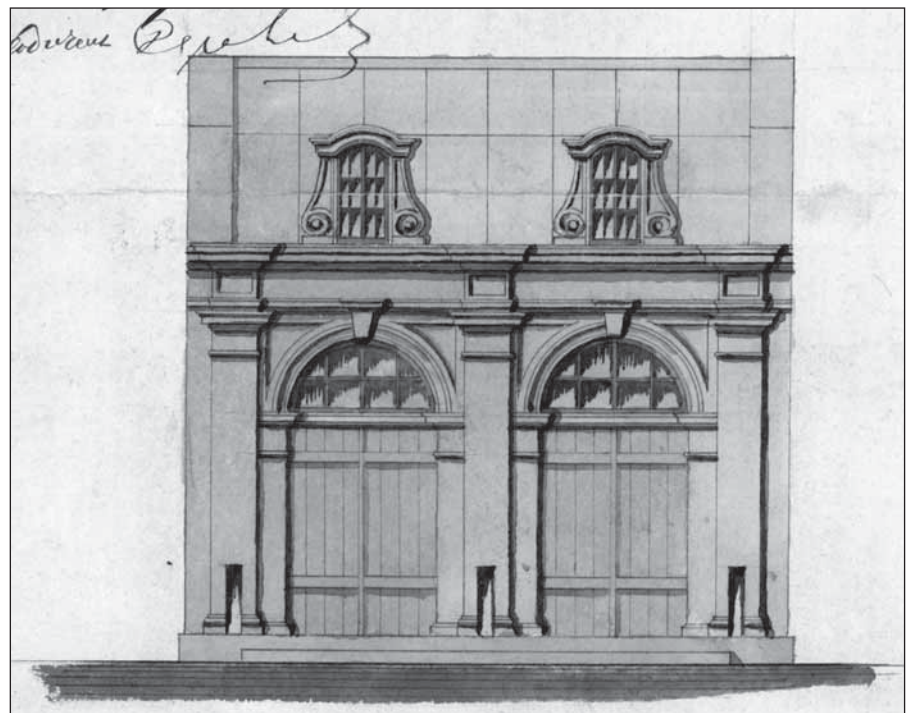
У фондах Державного архіву Чернігівської області автором статті були виявлені дві справи з автографами О. Гросса. Перша справа складається з двох аркушів і присвячена будівництву Іваном Михайловичем Скоропадським у 1867 р. винокурного заводу. На жаль, кресленики та план місцевості не збереглися. Подаємо цей документ мовою оригіналу.

В Глуховское уездное полицейское управление

Управляющего по доверенности Надворного Советника Ивана Михайловича Скоропадского Филиппа Еременко.

Объявление

В настоящее время я намерен устроить на собственной земле, принадлежащей доверенному моему Г. Скоропадскому, состоящей вблизи города Глухова неотделенности от реки Есмань. Глуховскому уездному земстеру Маринченко предоставлен

Фасад торговых лавок Букатина, 1876 р. ДАЧО, ф. 127, оп. 116, стр. 51

генеральный план и фасад. План и разрез деревянного винокурного завода на каменном фундаменте с покрытой крышей шалевкой составлен архитектором Гроссом.

В резолюции МВД Черниговского Губернского Правления

Фасад составлен правильно, постройки за чертой города оной за сломанной избой значатся не будет представлять опасности пожара для других строений. Возможность допустить постройку указанного завода на месте показанному на плане под литерой а.

Ще одна справа, що датується 1876 роком, розповідає нам про будівництво торгових лавок купцем другої гільдії Семеном Ларіоновичем Букатіним. В заяві до Глухівської міської управи купець просить дозволу на будівництво холодних кам'яних лавок під залізним дахом на місці згорілих у минулому році. В документі вміщено не тільки кресленик будівлі авторства Гросса, але й два плани. Згідно з останніми торгове приміщення мало розміщуватися на сучасній вулиці

Продовження на стор. 2

Продовження. Початок на стор. 1
Шевченка між пам'яткою архітектури «Банк Н. Терещенка» та будинку міського відділу СБУ. Лавки чільним фасадом виходили на торгову площу,

мали прямокутну форму і склалися з підвалу, першого поверху та даху зі світловими вікнами. У даному проекті, на нашу думку, проглядаються знайомі стильові риси

Київської брами Глухівської фортеці – пам'ятки історії та архітектури XVIII ст. Чи був реалізований даний проект – наразі невідомо.

Крупорушка Зеліксона в Глухові

Кожне історичне місто має свої містобудівні традиції. Вони формувалися віками навколо основних архітектурних доміант, вписаних в рельєф та вуличне розпланування. Над архітектурним обличчям Глухова працювали видатні митці своєї справи: Матвій Ефимов, Андрій Квасов, Олександр Гросс, Андрій Гунн, Віктор Ніколаєв. Їх роботи ніколи б не сприймалися довершено і органічно з історичним середовищем, якби місто розбудовувалося хаотично, без будь-якого нагляду та контролю.

В сучасних реаліях важко уявити процес будівництва, скажім, початку XX ст., коли адміністративні органи обов'язково розглядали і коригували архітектурні проекти, а поліція відстежувала і припиняла несанкціоновані дії населення, якому не подобалися будівничі нововведення. Навіть видатні

архітектори могли не реалізувати свої ідеї, якщо у їх проектах порушувались встановлені вимоги (загальна висотність споруд, протипожежні норми, інші «вольності»).

У фондах Державного архіву Чернігівської області зберігаються сотні справ, присвячених розбудові Глухова кінця XIX – початку XX ст. Ми публікуємо один з таких документів, щоб показати читачеві, як вивчалось питання будівництва нових об'єктів перед тим, як надати відповідні дозволи на проведення таких робіт.

Протокол от 1911 г., июня 22 дня

1911 года июня 11 дня. Комиссия в составе: С.И. Маринича, П.Н. Толмачева, Э.Х. Земмель, Ф.А. Кульшова, Н.Д. Конопельки, Д.Ф. Шинкаренко, И.М. Голыбина и С.И. Хлебородова совместно с управой, исполняя постановление думы от 23-го мая сего

года, обсуждали вопрос о разрешении мещ. Геноху Абелеву Зеліксону устройства крупорушки и мельницы с установкой двигателя газогенератора, и пришла к заключению, что усадьба Зеліксона, на которой он предполагет устроить крупорушку и мельницу, находится в центральной части города (Киево-Московская улица) вблизи учебных заведений, что нефтяные двигатели и двигатели-газогенераторы, еще ранее установленные в существующих в г. Глухове подобного рода заведениях, как уже городу достаточно пришлося убедиться, издают сильное зловоние, вредно отражающееся на здоровье обывателей, и что кроме того с устройством Зеліксона в этой местности крупорушки и мельницы вызовет по Киево-Московской улице большое скопление крестьян, подвод с зерном и прочими продуктами, которые не только будут причинять шум, но и заграждать проезд по этой

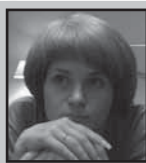
улице, сами крестьяне будут распивать водку и творить различные безобразия, а привозимые и вывозимые ими продукты привлекут скопление в городе массы крыс, распространяющих чумные и другие различные заболевания, с которыми приходится бороться многим городам при крупных затратах, а потому комиссия не находит возможности разрешить Зеліксону устройство на принадлежащей ему усадьбе крупорушки и мельницы.

Городской Голова
Секретарь

Державний архів
Чернігівської області,
ф. 127, оп. 10, спр. 2228

Глухів на початку XX ст. Вид на Києво-Московську вулицю з дзвіниці Троїцького собору

Вера
НАЗАРОВАГенеалог
г. Москва*Продолжение.*

Начало в № 1(61), 3(63) - 6(66) 2014 г., № 3(69) - № 6(72) 2015 г., № 1(73), № 3(75) - № 6(78) 2016 г.

АНДРИЕВСКИЙ

Напротив Вознесенской церкви по левую сторону от главной аллеи кладбища в окружении самых старых каменных крестов стоит частично разрушенная стела Дамиану Карповичу Андриевскому, юноше, прожившему около 22-х лет. На камне выбито: «[Поко]ится [пр]ах Дамиана Карповича Андриевского, род. 1892 г., ск. 28 ию. 1914 г. Незабвенному сыну от дорогой матери».

Молодой человек происходил из семьи потомственных священников. Его дед, Гордей Иванович Андриевский, в 1877–1881 годах служил в Трехсвятительской церкви города Глухова диаконом и исполнял обязанности псаломщика. 20 декабря 1881 г. он был рукоположен во священники и отправился исполнять священнические обязанности в Покровскую церковь села Щимель Городницкого уезда Черниговской губернии, затем был священником в Михайловской церкви села Уздица Глуховского уезда, а с 1888 г. и до конца своих дней служил в Симеоновской церкви села Ротовка (Вязенка) того же уезда. Его сын, Карп Гордеевич Андриевский, после окончания Черниговской духовной семинарии несколько лет

Дамиан Карпович Андриевский

Тропинками
глуховских кладбищ

преподавал Закон Божий, затем был рукоположен во священники и с 1891 г. служил вместе со своим отцом в Симеоновской церкви села Ротовка.

Супругой Карпа Гордеевича была Ксения Ивановна Копченко, внучка лесоразработчика из села Шатрищи Новгород-Северского уезда, где Карп Гордеевич некоторое время назад учительствовал. За супругой Карп Гордеевич получил солидное приданное, на которое была куплена в Глухове возле Трехсвятительской церкви земля и построен большой дом. В их семье было 9 детей, большая часть которых умерла в младенчестве или в юном возрасте

Могила Д.К. Андриевского

те. Среди них был и Дамиан. Мальчик родился в 1892 г. и с юных лет страдал туберкулезом. Тем не менее, в 1902 г. он поступил в подготовительный класс Черниговского духовного училища, которое окончил в 1909 г. Несмотря на болезнь, в том же 1909 г. Дамиан поступил в первый класс Черниговской духовной семинарии. К этому времени его отец, Карп Гордеевич Андриевский, служил священником Богородице-Рождественской церкви села Дунаец Глуховского уезда, а с 1911 г. перешел служить в Георгиевскую церковь села Седнево. В том же 1911 г., исполняя долг священника, Карп Гордеевич торопился ночью к умиравшему, не заметил перекладки над калиткой и сильно ударился головой. Последствия были печальными: вскоре он лишился зрения, был вынуж-

Крест на могиле К.И. Андриевской

ден оставить службу, вся семья вернулась в Глухов в ранее построенный дом. Пенсия была небольшой, но выручал большой сад и огород, который Ксения Ивановна содержала в образцовом порядке. После этого Карп Гордеевич Андриевский прожил совсем недолго. Он скончался в 1912 г. и был похоронен у стен Трехсвятительской церкви недалеко от их дома. 28 июля 1914 г., будучи летом на каникулах в Глухове, скончался от туберкулеза и его сын Дамиан, окончивший 5-й класс Черниговской духовной семинарии.

Тело Дамиана Карповича Андриевского было погребено на Вознесенском кладбище недалеко от церковной ограды. Его матери, Ксении Ивановне, было суждено пережить смерть пятерых своих детей, революцию, конфискацию почти всего имущества, в том числе большей части усадьбы и дома, эмиграцию сына, сталинские репрессии, в той или иной степени коснувшиеся почти всех членов семьи, и немецкую оккупацию Глухова.

Вдова священника Ксения Ивановна Андриевская скончалась в 1943 г. и была похоронена рядом с сыном Дамианом. На месте ее погребения стоит железный крест с давно утраченной табличкой, а рядок кирпичей всё еще очерчивает контур могил Дамиана Карповича и Ксении Ивановны Андриевских.

Продолжение в следующем номере

**Игорь
СБИТНЫЙ**
Краевед
г. Глухов

Несколько замечаний по поводу публикации в газете дневника В. Заики

Владимира Заика я знал еще до войны. Мы учились в одной – «Першій зразковій» – самой престижной школе города. Не помню фамилии директора, но помню завуча Василия Степановича Прокопенко. Его прозвище среди учеников было «Ваха». После войны он стал директором школы. В школе музыку преподавал Михаил Амосович Мантур, который пользовался большим уважением. Он также вел начальные классы.

В. Заика учился на год или два старше меня и выделялся среди учеников. Писать дневник во время оккупации – это очень и очень редкое событие, можно сказать, своеобразный подвиг. В силу сложившихся обстоятельств он в некоторых случаях мог ошибаться.

Мы, подростки, жившие в центре города, были более осведомлены о ходе событий. Налет заканчивался, немцы летели на обед, а мы «вылазили» из погребов, знакомились с результатами бомбежки и бегом назад, чтобы спрятаться в погреб до начала следующего налета.

Г. Лысенко погибла на монастырском подворье. Там, где сейчас стоит здание «Укртелекома», были деревянные монастырские склады. В них немцы хранили во время оккупации сельхозпродукты, шерсть. Все это они забирали по селам.

В первые дни бомбежек враг не применял зажигательных бомб, но в складах находилось что-то легко воспламеняющееся, и они загорелись от фугасов. Сначала немцы с легких пикирующих самолетов сбрасывали фугасы небольшого веса, о чём говорили воронки от бомб. Создавалось впечатление, что бомбили начинающие пилоты – вокруг водонапорной башни образовалась масса воронок, как и около техникума от стадиона, а попасть в эти здания они не смогли. Было по городу и несколько больших воронок, но зато рядом с ними стояли деревья или строения, совершенно неповрежденные осколками. Это говорит о том, что небольшая бомба входила глубоко в землю и только

Автор статьи возле могилы генерала Г. Рудченко. Фото 1952 г.

там взрывалась, а все осколки и сила взрыва уходили вверх.

Автор дневника пишет, что за два или три дня было сбито около десяти немецких самолетов!!! А что такое падение сбитого самолета? Это взрыв, пожар. Наша компания подростков (15–16 лет) «промышляла» добычей листового алюминия на немецком складе ломаной техники, который занимал весь стадион и двор техникума. Там немецкие водители снимали нужные им запчасти. Склад охраняли старики без оружия. За алюминий на базаре у стариков, которые изготавливали гребни и расчески, можно было выменять продукты. В первом полугодии 1943 года всю технику погрузили на железнодорожные платформы и вывезли в Германию.

Тогда шел разговор об одном или двух подбитых самолетах. По окончании бомбежек, где-то около середины сентября, мы обшарили все закоулки в городе и окраины в их поисках, но не нашли ни одного! Находка сбитого самолета для нас была равносильна находке клада.

Ошибку автора дневника можно объяснить. Немецкие пикирующие самолеты прилетали бомбить Глухов из Конотопа, т. е. с юго-за-

пада. Владимир, находясь на Снявке, видел пике самолета и взрывы, а выхода из пике он, находясь на низкой местности, видеть не мог. Из пике самолеты выходили в сторону Эсманского железнодорожного переезда или железнодорожного вокзала. Так создавалось впечатление взрыва самолета, который и считали сбитым.

Уже в 50-х годах XX ст. военкомат по инициативе В. Ронина направил запросы в сельсоветы с просьбой сообщить о случаях падений на их территориях сбитых самолетов. Из села Слепород сообщили о падении вблизи села немецкого самолета в 1943 г. Поисковики отряда «Обелиск» позже нашли это место. Около хутора Запорожец летом 1943 г., задолго до освобождения Глухова, совершил аварийную посадку немецкий истребитель, не дотянув до хутора Далина (с. Слоут), где был их аэродром.

В дневнике сказано, что 30.08.1943 г. днем в Глухове была слышна стрельба. Мы, находясь в городе, были живыми свидетелями всех событий: жители встречали красноармейцев со слезами, цветами. Обязательно войны на радостях «палили» вверх со всех

видов стрелкового оружия. Да и кто мог затеять перестрелку? 29 августа немцы получили приказ отступить. Они с радостью его выполнили – кому хочется добровольно лезть под пули?

30 августа никакой артиллерийской канонады не было слышно. Член экипажа танка Т-34, который сейчас стоит на пьедестале в городе, И. Рубинштейн вспоминал: «На подступах к Глухову не было артподготовки и с воздуха никакие самолеты не бомбили город».

Относительно ул. Дергуновской хочу остановиться отдельно. Это моя улица, на которой я родился и вырос. Мы, мальчишки, знали, где в каком дворе и саду растет вкусная яблоня или груша. Бомбежку улицы Дергуновской (ул. Парижской Коммуны, сейчас – ул. Каплунова), поскольку на ней не было каких-либо объектов, можно предположить тем, что в доме № 5 (сейчас № 7), принадлежавшем Зайковским-Козубовым, был расквартирован немецкий штаб, и при спешном отступлении немцы бросили даже свою массивную резную мебель. Возможно боясь, как-бы еще чего не осталось в доме, пилотам был дан приказ его уничтожить. Это только предположения, но бомбили улицу в первый день бомбежек. Как я уже указывал, точною немцы не отличались. Только одна! небольшая бомба упала между домами № 4 (Ратнера) и № 6 (Лисюков). Она выбила окна, но дома остались стоять. Из жителей при этом никто не пострадал. Еще одна бомба разрушила угол сарая дома № 8 (Мохова) (сейчас это дом № 10). Остальные взорвались в овражке между улицей Дергуновской и переулком Шевченко. Воронки от этих бомб хорошо видны на немецкой аэрофотосъемке (сентябрь, 1943 г.).

На автора дневника произвел впечатление дом № 10 (Негинских), вернее развалины дома. Но это был не результат бомбежки. Перед самой войной Негинские построили новый дом по ул. Шевченко № 17 и переехали туда, а старый оставили бесхозным. Его в войну соседи потихоньку разобрали на топливо.

Остальные дома ул. Дергуновской от ул. Вознесенской через стадион до самой речки вовсе не были повреждены.

В течение 3-х дней (2, 3 и 4 сентября 1943 г.) немцы не бомбили

Американский бомбардировщик Бостон из состава 221-й БАД, который принимал участие в освобождении Глухова

Глухов (возможно мешало пасмурное небо). Во время бомбежек многие жители перебрались на окраины и в села к знакомым и родственникам, а за эти 3 дня вернулись в город.

Я целиком согласен с В. Заикой, что генерала Г. Рудченко похоронили 4 сентября, а не 2-го, как указывают в книгах. Не могли состояться похороны 2 сентября, так как 1-го еще целый день немцы непрерывно бомбили город, а надо было построить хотя бы маленький пьедестал под танк, и чтобы цемент в нем немного затвердел. А кто будет под бомбежкой работать? Военные не могли найти ни одного каменщика в городе. Им пришлось уговорить старика-печника Макаренко выложить пьедестал (над землей фундамент возвышался примерно на 25–30 см). Жил этот старик по улице Ленина рядом с домом Лютова (позже Дом пионеров). Людей собралось на похороны море, цветов тоже было море. После короткого митинга танк сделал 3 холостых выстрела и потихоньку въехал на пьедестал, который «дышал» под ним. Экипаж снял пулемет, замок с пушки и заварил люки. Пирамида с фотографией генерала была сварена из танковых снарядов с гильзами. Я присутствовал на похоронах, стоял вблизи танка.

5 сентября 1943 г. к исходу дня немцы нанесли массированный налет. Это уже были не ученики, а пилоты-асы, и не легкие одномоторные самолеты, а двухмоторные бомбардировщики

«хенкели» и «юнкерсы». Город и его жителей они застали врасплох – после такого перерыва никто уже не ожидал бомбежки, да еще такой интенсивности. Бомбили не только центр, как раньше, а и окраины, массово применяли зажигательные бомбы. Город и его предместья горели во многих местах. В эту бомбежку мирных жителей погибло намного больше, чем за все предыдущие вместе взятые. На пересечении улиц Красной горки, Горького, Низовой (Валовой) стоял колодезь. В тот момент, когда к нему за водой пришло много женщин, немецкий пилот сбросил бомбу. Результат не поддается описанию.

6 сентября немцы повторили налет уже не такой интенсивности, да и жители уже были «на чеку».

Еще до начала бомбежек над городом летал немецкий самолет-разведчик «Фокке-Вульф-189» – «рама» (как его называли за двойной фюзеляж). Очевидно он засекал цели, а 7 сентября, в первой половине дня, он зафиксировал на аэрофотосъемку все результаты немецких бомбежек. Копия этой аэрофотосъемки есть в Национальном заповеднике «Глухов». Её через Интернет нашел научный сотрудник заповедника А. Мирошниченко.

Надо отдать должное любознательному и талантливому пареньку В. Заике, благодаря которому мы много лет спустя можем сопоставить сведения, кое-что уточнить, убрать некоторые неточности в общей картине освобождения города Глухова.

**Олена
ОНОПРІЄНКО**

Головний зберігач фондів
Глухівського міського
красназавчого музею

Глухів, скинувши владу польської шляхти, одержав статус сотенного міста і увійшов до складу Ніжинського полку. Глухівським сотником в червні 1648 р. став Юрій Годун. Канцелярія Глухівської сотні складалась із сотника, городского отамана, сотенного писаря і сотенного осавула. Сотня займала обидва береги

в числі інших восьми сотників і чотирьох осавулів Ніжинського полку присягав у Переяславі.

Роль і місце Глухівської сотні в козацькій державі визначалось тим, що протягом 1708–1782 рр. Глухів був столичним містом. Це позитивно позначилось як на його розвитку, так і сотні в цілому. Значну кількість населених пунктів Глухівської сотні становили рангові маєтності гетьманів. Це, зокрема, села Кучерівка, Сопич, Потапівка, Марчишина Буда, Мутин, Камінь та слобідка Нова Гребля. В переважній більшості вони були засновані за польської доби О. Пісочинським. До категорії

належали села Студенок і Сварків. Нащадки П. Уманця обіймали уряди у складі глухівської сотенної і ніжинської полкової старшини, а його син Дем'ян був протопопом Троїцької церкви у Глухові. З батьківських маєтностей йому дістались села Студенок і Сліпород, на які він отримав у 1680 р. підтверджувальний універсал від І. Самойловича і царську грамоту у 1681 р. Помер Пилип Уманець ще молодою людиною у 1726 р., залишивши після себе сина Семена і чотирьох доньок.

Семен згадується у джерелах як глухівський городовий отаман. З

Роль і місце Глухівської сотні в Українській гетьманській державі

річки Есмани, територію у верхів'ях річок Шостки, Свеси, Івотки, невелику частину правого берега річки Сейму та правий берег річки Клевені. Села сотні межували з російськими землями. Глухівська сотня у 1654 р. налічувала без сотенної старшини 280 козаків. Її сотник, Пилип Уманець,

вільних військових сіл у Глухівській сотні належали Вікторів, Землянка, Собичів, Уздиця, Чорториги, Ясмань. Усі вони отримали цей статус одразу ж після Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. Значні маєтності опинилися і в руках глухівських сотників. На цій посаді ми бачимо представників відомих старшинських родин, які відігравали помітну роль у суспільно-політичному житті Гетьманщини XVII–XVIII ст.

На уряді глухівського сотника Пилип Уманець перебував з невеликими перервами з грудня 1653 р. по січень 1668 р. Ставши сотником, він опинився в центрі суспільно-політичних подій Гетьманщини. Він брав участь у Переяславській раді, Білоруському поході І. Золотаренка у 1654–1655 рр., у 1658 р. здійснював за наказом І. Виговського рейд у Рильський повіт Московського царства і т. д. Як знаний глухівський сотник П. Уманець згадується ще у 1668 р. Він заснував у Глухівській сотні села Локня і Сліпород. Також до його володінь

трьох його синів Степан був у 1730–1732 рр. глухівським городовим отаманом, у 1732–1737 рр. – глухівським сотником. Другий син Семена, Василь, згадується у 1734–1738 рр. як ніжинський полковий хорунжий, а Федір Семенович – лише як знаний військовий товариш. У період гетьманування Ю. Хмельницького Глухівську сотню очолював Василь Уманець. Як знані сотники глухівські згадуються Юрко Годун, Сахно Вешняк, Пилип Уманець.

Надалі у Глухові сотникували Ясько Михайлович Жураковський, Данило Семенович Рубан. Останній згадується у зв'язку з наданням Михайлу Андрійовичу Миклашевському млина під Глуховом, що було затверджено універсалом гетьмана Д. Многогрішного 12 грудня 1671 р. М.А. Миклашевський одружився на доньці глухівського сотника Євдокії Данилівні Рубан.

Яків (Ясько) Жураковський (Жураховський) (?–1704) – військовий діяч часів Гетьманщини, був сотником глухівським, а згодом полковником ніжинським. Значиться серед тієї козацької старшини, яка підписала Глухівські статті 1669 р., відзначився у боях проти турецько-татарського війська,

Іван Мануйлович, глухівський сотник 1714–1728 рр.
Картина з фондів Глухівського міського
красназавчого музею, художник Юрій Мануйлович

що 1677 р. намагалося оволодіти Правобережною Україною, щоб підпорядкувати її Кримському ханству. У 1691 р. гетьман Іван Мазепа надав Я. Жураковському, як значному військовому товаришу, універсал на млини. Він же згадується у контракті московського записного каменяра Матвія Єфимова з глухівським урядом на будівництво Николаївської церкви (лютий 1693 р.)

Олексій Туранський уряд глухівського сотника отримав десь після 1696 р. Він закінчив Києво-Могилянську колегію, відзначився у військових походах. У 1701 р. І. Мазепа надає О. Туранському, як глухівському сотнику, універсал про виборне козацтво, а у червні 1703 р. посилає його у похідну канцелярію в Шлодбург, аби він подав царю статті про те, як чинити, коли турки забажають установити між Росією та Туреччиною кордон. За свою службу отримав у володіння села Імшану, Богданівку, Дем'янку, хутори, слобідки Собичеве, Туранівку, Цилюрківщину. У листопаді 1708 р. Олексій Туранський приймав у Глухові разом з іншою старшиною полковників І. Скоропадського та П. Полуботка. Потім, ставши гетьманом, І. Скоропадський призначив Туранського генеральним суддею. На цій посаді він пробув до 1716 р., аж до своєї смерті. За Івана Мазепи згадуються ще у Глухові сотники Василь Федорович, Кіндрат Грудяка і Василь Яловицький (Ялоцький). Останньому належало село Семенівка у Глухівській сотні, а В. Федорович, як глухівський сотник, і К. Грудяка, як «атаман городовий», підписали контракт на будівництво церкви святого Михайла у Глухові в жовтні 1692 р.

За гетьмана Івана Скоропадського у Глухові згадуються лише два сотники: Андрій Маркович і Іван Мануйлович. Останній зробив успішну кар'єру на глухівському сотенному уряді. Довгі 14 років (з 1714 по 1728 рр.) він займав посаду глухівського сотника, два роки до цього був осавулом, в часи І. Самойловича – товаришем Генеральної артилерії. За П. Полуботка Іван Мануйлович очолював Генеральну військову

канцелярію, а потім, після обрання гетьмана, став генеральним осавулом. І. Мануйлович отримав від свого вітчима, глухівського сотника В. Ялоцького, села Бачевські Семенівку, а також 5 млинів на річках Локні і Есмани. Володіння цими маєтностями підтверджувалося гетьманськими універсалами від 30 січня 1713 р. та 12 листопада 1715 р., а також царською грамотою від 7 липня 1718 р.

За правління П. Полуботка сотником згадується Яким Федорович. Петро II підписав грамоту Данилу Апостолу на гетьманський уряд і затвердив його подання генеральної старшини: Андрій Маркевич (лубенський полковник) став генеральним підскарбієм, Яків Лизогуб (генеральний бунчужний) став генеральним обозним, Андрій Кандиба (корсунський полковник) та Михайло Забіла (борзенький сотник) стали генеральними судьями, Турковський (господар Гадяцький) став генеральним писарем, Іван Мануйлович (сотник глухівський) та Федір Лисенко (сотник бережанський) стали генеральними осавулами, Яким Горленко (бунчуковий товариш) став генеральним хорунжим, Іван Борозна – генеральним бунчужним.

При Д. Апостолі у Глухівській сотні сотникували Федір Омелянович та Степан Уманець (1732–1737 рр.). Після смерті Данила Апостола у 1734 р. цариця Анна Іванівна не дозволила обрання нового гетьмана. За її указом правління Лівобережною та Слобідською Україною передали правління гетьманського уряду.

За період гетьманування Кирила Розумовського відомі глухівські сотники Матвій Маньківський та Дем'ян Туранський. Останній був звільнений гетьманом з посади разом з отаманом городовим Іваном Яновичем за доносом 11 грудня 1760 р.

Діяльність глухівських сотників проходила у різні періоди історії Гетьманщини. Їм

Козацький сотник

доводилось приймати складні, а іноді й неоднозначні рішення, виходячи з тієї чи іншої ситуації, що складалась у державі і у сотні. Тим паче, що Глухівська сотня була столичною з 1708 по 1782 рр., а 1764–1782 рр. були роками остаточної ліквідації Гетьманщини. Удару полково-сотенній адміністрації завдало створення повітів та їхніх адміністративних органів управління. Генеральна старшина не змогла цьому протидіяти. Наприклад, Гадяцький, Лубенський, Прилуцький, Ніжинський полки були розірвані між Київським і Чернігівським намісництвами. А знищення спочатку інституції гетьманства, а потім полково-сотенного устрою протидії з боку української старшини не отримало. Вона у своїй більшості повернулася у бік Російської імперії. І не випадково дослідник генеалогії українського козацтва В. Кривошея вважає, що в останні роки існування полкової системи організації козацтва на старшинських посадах було все менше представників відомих козацько-старшинських родин, які тримали владу в першій половині XVIII ст. Тепер вони орієнтувалися вже не на Глухівську чи Сріблянську сотню, а на столичні лейб-гвардійські полки та чиновницькі департаменти.

ГЛУХІВСЬКИЙ ПЕРЧЕЦЬ

ВІД СВЯТА ДО СВЯТА

Вже давно, мабуть, з тих часів, як тільки в с. Землянці була збудована баня, керівники колгоспу взяли собі за правило митися в ній тільки перед великими святами.

Тільки в ці дні і в'ється димок з труби нашої бані, викурюючи звідти горобців.

З нетерпінням чекають колгоспники того свята, бо можна буде не тільки повеселитись, а й помитись у бані.

– Чому не працює баня систематично? – запитують колгоспники у голови правління т. Самійленка?

– Нема завгоспа, нікому потурбуватись, щоб завезли дров.

Так, спираючись на різні об'єктивні причини, т. Самійленко не дає можливості колгоспникам користуватись банею.

Сількори В. Клещенко, А. Голуб

ДОРОГИЙ ПЕРЧЕ!

Не скажемо тобі, де й коли вчився Савелій Васін, житель села Катеринівки, самогонварінню, у кого досвід переймав – не знаємо. А ось, що став він справжнім фахівцем у цьому ділі – факт. Первак у нього – ну справжній тобі спирт. «Знавці», яким не раз частував самогоном власного виробництва Савелій Якович, запевняють, що це так.

Один чоловік, частий гість Васіна, розповідав, що той, напевне, для реклами своєї фірми, дав кілька крапель первака півневі. Так той за день з усіма сусідніми півнями перебився і повернувся додому з роз'юшеним гребнем і вщент видертим хвостом. З Васіним, правда, такого не бувало, а з деякими його споживачами подібне траплялось не раз.

Останнім часом Васін так успішно налагодив своє виробництво, що до нього почали ходити як у магазин. Останній раз він вигнав...більше пів центнера самогону. Правда, реалізувати не довелося – дізналась міліція. Проте справа Васіна не завершена і нам цікаво знати, яке рішення по ній винесе народний суд.

В. Рудін, сількор

ДОРОГИЙ ПЕРЧЕ!

Поцікався, будь ласка, роботою районного відділення «Союздруку» та допоможи його працівникам розплутатись у тих нетрях, що вони самі завели. Справа ось у чому.

В минулому році я виписав газету «Молодєжь Эстонии». Підписку охоче оформив агент «Союздруку», але яким же було моє розчарування, коли замість газети я почав одержувати журнал «Молодєжная эстрада».

– Вибачайте, – доводив я працівникам «Союздруку», – навіщо мені цей журнал? Я не артист, а механізатор, і ніяких зв'язків з естрадними колективами не підтримую.

– Нічого, нічого, – переконували мене завзяті розповсюдженці преси. – Цей журнал теж цікавий. До того ж не виключена можливість, що і ви станете після цього знаменитим естрадним комівояжером.

Довелось завітати до завідуючого відділенням, з легкої руки якого на моїй квитанції з'явилась резолюція: «Переформити на журнал «За рулём».

– Ну, думав я, – це хоть скільки-небудь мені підходить.

Але на цьому мої походеньки не закінчились. Цими днями мене знову викликають до контори і на цей раз пропонують поновити підписку на

журнал «За рулём».

– Та в мене ж річна підписка, – не втримався я таки й рознервувався.

– Вибачте, заплутались, роботи багато, – почали виправдовуватись працівники відділення.

Але я вже не певен, що після цього вони ще що-небудь утнуть.

М. Чумаков, механік

ДРУЖЕ ПЕРЧЕ!

Звертаюсь до тебе від імені жителів сіл Шевченкове і Землянки. Вплинь, будь-ласка, на отих нечепур з райконтори зв'язку шофера Новобранного та кур'єра Громака. Питаєш, чим вони завинили?

Під'їхала оце 30 січня їх машина, що розвозить кореспонденцію по селах, до Шевченківського поштового відділення. Почали вони скидати вантаж. Мішки з кореспонденцією, посилки з книгами, пачки газет і журналів промочили наскрізь, у плямах.

Районна газета «За перемогу» в той день до читачів так і не дійшла. Вона потерпіла найбільше і її цілий день довелося сушити в приміщенні пошти. Від бруду і плям газета стала рябою.

Як виявилось, машина стояла під відкритим небом і в кузов намело повно мокрогнілого снігу. Тов. Новобранний не подумався вимести сніг і бруд, а так і покидав туди мішки з кореспонденцією. Як запевняють працівники Землянківського поштового відділення, таке бувало не раз. Мабуть, потрібно, Перче, твоє втручання.

В. Єресь, вчитель

Газета «За перемогу», 1960 р.

Подано мовою оригіналу.

Підготувала до друку Світлана Жукова

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. Свободи, 69

Підписано до друку 25.05.2017 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 1700.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО